

ма, као и с обзиром на чињенице које сам у овоме приказу могао због ограничености простора само кратко да навестим, сматрам да ће се *Криминална политика* проф. др Милана Милутиновића потврдити као значајан допринос науци како у оквиру тако и ван граница наше земље.

Михајло Аћимовић

Др Милан Матић: МИТ И ПОЛИТИКА, Београд, Радничка штампа, 1984. Стр. 388.

Крајем 1984. године београдско издавачко предузеће „Радничка штампа“, објавило је студију професора Факултета политичких наука у Београду др Милана Матића „Мит и политика“. Ова студија представља преседан у југословенској политичкој науци, будући да су досадашња истраживања била усмерена на нормативни и институционални аспект политичких појава. У формативном периоду, током педесетих година, југословенска политиколошка наука била је прожета есенцијализмом, промишљањем Марксових филозофских и других неекономских радова. Каснији развој политикологије карактеристичан је по преовлађујућем нормативизму, методу који није успео да обезбеди дубље продоре у слојеве друштва и његове политичке динамике. Аутор студије се определио за тешко и сложено истраживање. Он није могао обухватити сва питања комплексног и вишезначног појма политичке културе. У четири поглавља студије (О миту и политичком миту, стр. 11—165, Мит и ауторитет, стр. 169—250, Политичка митологија национализма, стр. 253—344, Савремено друштво и политичка митологија, стр. 347—360) професор Матић је најпре категоријално разграничио блиске појмове — мит, религију, општи појам мита од политичког мита. Поред експликације Веберових типологија политичких митова и типологизације функције митова, да би у завршним поглављима операционализовао теоријске поставке на пракси модерних политичких друштава и политичких митова XX века. У студији, која је резултат дужих теоријских истраживања, присутан је још један чинилац — политички реализам који је проистекао из разноврсне и богате политичке активности самог истраживача. Поред теоријско-методолошких напомена које су обавезне у презентацији ставова поводом конкретне студије, сматрамо да је место и време да се укаже на реалност присутну у новијим политиколошким истраживањима у Југославији — све већи раскорак теорије и праксе. Притом се не поставља питање истраживања у смислу апологије постојећег, већ се све више намеће закључак о неопходности да истраживачи друштвених појава имају релевантно политичко искуство, тиме и објективнију могућност проверавања и процене примењивости својих истраживачких резултата. То није само захтев марксистичких теоретичара, већ захтев савремене науке која је заснована на промишљеном приступу и сврсисходним циљевима истраживања. Само онај истраживач који и личним искуством има увид у политичке процесе и реалне односе у сопственом друштву, може претендовати на дугорочније резултате у истраживачком раду. Такво искуство било је драгоцено за аутора студије *Мит и политика*, као помоћ у селективном приступу обимној грађи која је била предлојак истраживања.

Основни метод који је применио истраживач је метод теоријске анализе идеја, уз који је као псмoћни метод примењена и социјално-психолошка анализа. Овај други метод дао је најбоље резултате у студијској анализи политичке свечаности као ритуално-митског облика учвршћења власти у тоталитарним облицима владавине у XX веку. Епоха у којој живимо је епоха свестраног развоја технике и природних наука, али и епоха кризе, не само политичке и економске, већ кризе смисла и живљења историје. Професор Матић је реалистички приступио свом истра-

живачком задатку, уз сазнање о сложености проблема са којима се савремена друштва суочавају, као и истраживачким ризицима који таква истраживања прате. Управо тај реализам определио је истраживање митова, њиховог садржаја и значаја за савремена друштва. Аутор у почетним разматрањима указује на страх од будуће катаклизме који у широком слојевима становништва развија јаку потребу за сигурношћу, при чему се излаз тражи у обнављању религија и култова. Мит је један канал за бег. Карактеристично је да се у америчком друштву од краја сездесетих година бележи стални пораст алтернативне политичке културе, веома агресивне, изражене у облику различитих секта (аутор наводи пример масовног самоубиства следбеника Цима Цонса у прашумама Гвајане 1980. године). Основна истраживачка теза је да су митови праоснова културног развоја човечанства. На основу ове тезе отвара се питање да ли су први митови били основ легитимитета политичке власти у најстаријим државама у историји, и да ли постоје друштва без политичког мита? На основу садашњих тенденција развоја друштва, са сигурношћу се може тврдити да у блиској будућности митови неће престати да постоје као део политичке културе. Значај првих митова аутор је одредио на следећи начин: „Настанак митова везује се за огромно и још увек недовољно расветљено раздобље древног човечанства, које по многим проценама далеко премаша период релативно проучене и познате историје људске цивилизације и културе. Као један од првих културних облика, митови су увод у културни развој човека и уједно сведочанство о мукоотрпном процесу кретања развијенијих форми људске свести“ (стр. 11). У вези с претходним разматрањима, указали бисмо на потребу за дистинкцијом између класичних и модерних политичких митова, на коју професор Матић није скренуо пажњу. Класични мит садржавао је позитивну корелацију између појединца и друштвене заједнице — решавајући личне дилеме, појединац решава и проблеме заједнице. Међутим, модерни мит (нацистичког вође, нпр.) има деструктивну садржину, при чему се појединац или утапа у безличну масу или се супротставља заједници. У југословенској политичкој култури постоје две традиције — демократска и ауторитарна. Обе могу да се развијају и добију одлучујући политички значај, зависно од конкретних друштвених односа. Стога је садржај политичке свести и митологије не само теоријски значајан, већ има и непосредну практичну вредност. Када се поремете редовни токови економских и политичких процеса, обнављају се стари митови или се стварају нови. Последице су вишеструке, при чему наводимо две које сматрамо најнегативнијим: 1. млади људи прихватају мит, јер је то лакше од мукоотрпне дневне политичке праксе у којој се проблеми споро решавају, 2. млад човек не може да одрасте као политички субјект, равноправни учесник у политичким процесима. Стога је подложан митовима и предрасудама, посебно националистичким. Аутор је с разлогом скренуо пажњу на процес парцијализације на свим подручјима друштвено-економске репродукције у Југославији, као узроку негативних и девијантних процеса у политичкој сфери, посебно у међунационалним односима. Додали бисмо да ове парцијализације имају негативан учинак на ниво друштвене свести и солидарности.

Професор Матић је отворио ново поље истраживања; једно од најважнијих питања која покреће ово истраживање је зашто у југословенском друштву постоји страх од комуницирања и тежња за затварањем. Отворене комуникације, демистификација политичких митова и политичког језика спречавају политичке злоупотребе. Аутор закључује: „Због тога је елементарни услов ефикасног дејства политичких митова управо у томе да они буду примљени у заједници (групи) којој се упућују, као посебна врста истине: не као истина у логичко-рационалном смислу већ као истина која одговара колективним жељама, надама и страховањима, као нарочита врста психолошке или емотивне истине“ (стр. 107).

Студија „Мит и политика“ је теоријско истраживање за које се може рећи да представља зрело и кохерентно дело зрелог аутора. Извесне неуједначености настале су у оним деловима истраживања у којима аутор разматра психоллингвистички аспект политичког говора, што

му није блиско ни по предмету досадашњих истраживања ни по моделу мишљења. Посебан подстицај за даља истраживања југословенске праксе аутор је нашао у подели Е. Диркема (*Durkheim*) о механичком и органском заједништву. Марксизам мора бити отворенији према методама истраживања односа заједнице, групе и појединца, уколико жели да постигне релевантне резултате. Професор Матић је показао да је могуће истраживати теорију и праксу политичке културе без грубог и једностраног детерминизма. Други облик заједништва који помиње Диркем је слојенији, претпоставља изграбене, кохерентне и стабилне економске и политичке везе у друштву. Регроградни процеси у југословенском друштву поништавају неке већ постигнуте резултате, остварене у претходном периоду друштвеног и политичког развоја. Свакако да парцијализација штети и Савезу комуниста Југославије, доприноси стварању нових митова. Мит је класно, социјално детерминисан. Стога је његово модификовање у непосредној зависности од степена промена у једном друштву, што је аутор показао у III и IV поглављу своје студије.

Књига *Мит и политика* отворена је ка будућности, ка младима, који све теже могу да сагледају друштво у коме живе, и свет, као целину. Она указује на велику и непревадану слабост — југословенски народи су бунтовни по менталитету, али не знају да се боре за политичка права организованим политичким начином. То је садашњи степен наше политичке културе који се мора превазилазити, да се не би тражили узори и решења у прошлости. Аутор је указао да смо у прошлости били „гурани туђим историјама“, за данашњи степен политичке културе одговарамо сами себи.

мр Дубравка Стајић

Миодраг Јовичић: ВЕЛИКИ УСТАВНИ СИСТЕМИ. Елементи за једно упоредно уставно право. — Београд, ИРО Светозар Марковић, 1984. Стр. 790.

Протеклих неколико година аутор ових редова пратио је и коментарисао већи број студија југословенских аутора, посвећених актуелним проблемима савремене југословенске и светске праксе: од проблема уставног права и политичког система преко питања теорије и праксе партије до међунационалних односа и радничког покрета. Економски и политички проблеми са којима се суочава свет, па и Југославија, остављају трагове забринутости и несигурности на савременицима, чему нису избегли ни истраживачи. Чини се да је у времену опште несигурности адекватније бавити се *ad hoc* истраживањима која решавају актуелне текуће проблеме на микро плану, од настојања да се редифинишу неки ставови о глобалним проблемима и покушају наћи решења. Као да се систематично, целовито и у теоријском смислу академско излагање друштвених проблема одлаже? за нека боља времена. Стога, одступајући од уобичајене праксе у оваквим случајевима, а и од неких правила у оцењивању, да се истраживачки резултати валоризују тек после свестране аргументације, почела бих текст о књизи професора Јовичића позитивном оценом: ова студија је изузетан допринос југословенској науци уставног права, а имајући у виду њен компаративни карактер, може се са извесношћу претпоставити да ће она бити предмет изучавања и у другим земљама. Студија, која представља компаративно истраживање седам уставних система, представља не само синтезу дугогодишњег рада професора Јовичића у области теорије уставног права, питања уставности и законитости, већ и одређени степен зрелости југословенске науке, која упркос низу тешкоћа, економских и друштвених, пре свега настоји да теоријски промишља југословенска искуства и суочава их са искуствима других